

Vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše na setkání v úzkém kruhu vedoucích delegací na zasedání PPV VS v Bukurešti 8. července 1989

Vážení soudruzi,

i v naší společnosti se projevuje rostoucí kritičnost. Lidé žádají změny. Nemalý vliv na to má obtížná situace, ale i tlak ze Západu. Projevuje se netrpělivost, očekávají se rychlé výsledky. To vede k poddávání se demagogii zaměřené na destabilizaci.

Výsledky mohou být jen dílem práce rukou a mozků. Centrum otevírá nový prostor pro aktivitu a iniciativu, ale nelze očekávat, že zařídí a vyřeší vše jak na to byli lidé zvyklí v podmínkách administrativně direktivního řízení. Staré přístupy je třeba překonat. Proto v zájmu posílení prestiže socialismu, který vstoupil do nové fáze, ve vnitřním i mezinárodním měřítku přistoupili jsme i u nás ke komplexní hospodářské a společenské přestavbě spojené s širokou demokratizací. Chápeme ji jako obnovení leninského pojetí socialismu a nezbytnou reagenci na požadavky nové etapy jeho vývoje, jako rozhodné překonání všeho, co je cizí socialistickým hodnotám a stojí v cestě tomu, aby rozvoj naší společnosti nabral ve všech směrech žádoucí dynamiku. Vycházíme z našich vlastních podmínek a přihlížíme ke zkušenostem dalších socialistických zemí. Kritičnost v pohledu na minulost neztotožňujeme s negativismem, s popíráním vymožeností, jichž socialismus dosáhl. Bylo by to v rozporu s pravdou a mohlo by to vést ke ztrátě legitimacy KSČ a socialistického zřízení a jeho perspektivy.

Převážná většina občanů v naší zemi je pro socialismus, podporuje jak vnitřní, tak zahraniční politiku státu. Se socialismem lidé spojují nejen základní jistoty a dosaženou solidní životní úroveň, ale i celkový pořádek a stabilitu ve společnosti, jež jsou nezbytné pro poctivou a činnou práci, pro bohatý, všestranný život v materiální i duchovní oblasti.

I naše zkušenosti ukazují, že přestavba není jednoduchým a přímočarým procesem. Vyžaduje hluboké změny v myšlení a praxi, překonávání stereotypů, návyků administrativně direktivního řízení, otevření nových možností pro uplatnění tvůrčích sil a schopností lidí. Tím, jak se občané stále více zapojují do uskutečňování přeměn v politické, hospodářské a společenské oblasti, vzniká široká škála názorů, požadavků a představ o přestavbě a demokratizaci, o výsledcích, které by měla přinést. Postupujeme tak, aby tempo rozvoje odpovídalo našim možnostem a přijímaná opatření byla lidmi pochopena. Uplatňujeme širokou veřejnou informovanost a otevřenost politiky.

Jsme si vědomi základního poučení z dosavadní cesty výstavby socialismu. Lze je vyjádřit takto: strana musí v rozvíjení nových forem života společnosti mít iniciativu a nesmí ani na okamžik ztratit kontrolu nad vývojem situace, musí být v čele pracujících, plně a rozhodně uskutečňovat nazrálé společenské změny. Současně jsme si vědomi, že posilovat politické vedení společnosti může strana jen dosahováním konkrétních výsledků a každodenním obnovováním důvěry. Hlavním předpokladem úspěchu přestavby je aktivizace lidského faktoru jak na základě hmotné zainteresovanosti na konečných výsledcích práce, tak na základě uvědomělosti a aktivního podílu na moci.

Proto jsme přistoupili k politické reformě. Aktivizujeme celý systém Národní fronty jako základny socialistického pluralismu názorů a zájmů. V této souvislosti roste iniciativa a úloha politických stran, společenských a zájmových organizací sdružených v Národní frontě na tvorbě, realizaci a kontrole politiky. Byly přijaty zákony, které zvyšují pravomoc, odpovědnost a ekonomickou samostatnost národních výborů jako orgánů státní moci a samosprávy lidu. Vytváříme podmínky pro plné využívání všech funkcí našeho parlametního systému, především Federálního shromáždění ČSSR, České a Slovenské národní rady jako nejvyšších zákonodárných a zastupitelských orgánů. Připravujeme návrh nové Ústavy ČSSR, který bude předložen k veřejné diskusi. Jeho obsahem budou i závazky vyplývající z mezinárodních dohod.

Spolu se zdokonalováním politického systému uskutečňujeme ekonomickou reformu. Byla dovršena organizační přestavba výrobně technické a oběhové základny, jakož i centrálních orgánů. V praxi se uplatňují zákony o státním podniku a o družstevnictví, jejichž základem je posílení samostatnosti a odpovědnosti podniků na principech chozrasčotu, samofinancování a samosprávy. Probíhají volby ředitelů a samosprávních orgánů ve státních podnicích. Je to cesta k posílení vztahu pracujících k socialistickému vlastnictví, překonání odcizení, k upevnění jejich postavení jako hospodářů ve svých podnicích a závodech. Nepřistupujeme k reprivatizaci, je u nás i silný družstevní sektor ve výrobě a obchodě i pohostinství a pokud jde o služby a drobnou výrobu umožňujeme to jednotlivcům jako stálé zaměstnání a také po pracovní době na základě pronájmu či povolení NV. Zájem je však omezený. Přikročili jsme k přestavbě velkoobchodních a nákupních cen, za níž bude následovat jejich plynulá aktualizace. Pokračují práce na stanovení ekonomických nástrojů a dokončují se potřebná legislativní opatření k zabezpečení přestavby hospodářského mechanismu. Byl přijat nový zákon o národohospodářském plánování. To vše umožňuje, aby od 1. ledna 1990, tedy o rok dříve než se původně předpokládalo, pracovalo celé národní hospodářství podle nových ekonomických zásad. V zemědělsko-potravinářském komplexu a veřejném stravování se uplatňují již od počátku letošního roku. Je to spojeno s úpravou velkoobchodních cen, zásadním omezením plánovacích ukazatelů, s přechodem na smluvní partnerské vztahy ve výrobě.

Velkou pozornost věnujeme plnění hospodářských úkolů, sociálnímu zaměření ekonomiky. I když se v rozvoji národního hospodářství projevují některé pozitivní tendence včetně rychlejšího růstu národního důchodu, nedaří se plně zabezpečovat úkoly stanovené v 9. pětiletém plánu, zejména pokud jde o plnění kvalitativních ukazatelů, snižování nákladů, zvyšování kvality a technické úrovně výroby, efektivnosti investiční výstavby a exportu. Velkou pozornost věnujeme zemědělství. Letos očekáváme dobrou úrodu. Organizace zemědělské výroby a formy družstevního a státního vlastnictví se osvědčují. Zemědělské závody se postupně

orientují i na finalizaci, tj. na výrobu potravin. Dochází k určité integraci zemědělství a zpracovatelského průmyslu. Pomalu postupují strukturální změny v průmyslu a stavebnictví. Je to problém stejně důležitý jako reforma, spojený s otevřením se světu. Naše úsilí směřuje k zabezpečení vnitřní i vnější ekonomické rovnováhy a stability, dobrého fungování vnitřního trhu, k zajištění dalšího sociálně ekonomického rozvoje bez zvyšování zadluženosti ve volných měnách. Uskutečňování hospodářské a společenské přestavby spojujeme se zvyšováním kvalifikovanosti a celkové vzdělanostní a kulturní úrovně lidí, s dobrou přípravou nastupujícího mladého pokolení. Těmto otázkám jsme se nedávno věnovali na samostatném zasedání ÚV KSČ.

Při realizaci politiky přestavby se aktivizují i různé opoziční síly, které se snaží zneužít reforem k rozšiřování svého vlivu a k destabilizaci společnosti. To se týká i některých bývalých vedoucích funkcionářů strany, kteří v důsledku své protistranické činnosti v krizovém období na konci šedesátých let ztratili členství ve straně. Založili Klub obroda. Sledují přehodnocení roku 1968, návrat před rok 1948 a chtějí znovu vstoupit do politického života. Pravděpodobně jste obdrželi dopis od A. Dubčka a O. Černíka, v němž žádají vedení bratrských stran a států a některých dalších komunistických stran, aby byla přehodnocena internacionální pomoc naší zemi v roce 1968. Nedomníváme se, že tento dopis zasluhuje odpovědi. K ničemu dobrému by to nevedlo, naopak by to vyvolalo řadu obtíží. Uvnitř naší strany by to nebylo pochopeno. Třeba připomenout, že A. Dubček ještě 8 měsíců po poskytnutí internacionální pomoci stál v čele strany a z funkce 1. tajemníka ÚV byl uvolněn demokratickou cestou rozhodnutím ÚV vzhledem na neschopnost řešit problémy, vyvést zemi z krize. Taktéž podle stanov strany přestal být členem strany. Nejinak tomu bylo i u Černíka. Těžkosti spojené s řešením nových úkolů a existujících problémů i kritický pohled na minulost zneužívají různé opoziční skupiny, jejichž centrem je tzv. charta 77, k pomluvám a diskreditaci socialistického společenského zřízení a jeho ideových základů. Rozšiřují různé výzvy s destabilizujícím obsahem, jejichž základním cílem

je zlomit straně oddané síly, nastolit systém buržoazního politického pluralismu a reprivatizaci ve vlastnických vztazích k výrobním prostředkům. Využívají k tomu zastrašování lidí, teror i své interpretace závěrečného dokumentu Vídeňské následné schůzky. Děje se tak za aktivní a koordinované podpory ze zahraničí.

Chceme těmto tlakům čelit především rozvojem ideologické práce v masách, zvýšením aktivity strany, ofenzivní politikou, iniciativním nastolováním otázek a nalézání správných východisek v zájmu občanů. Za hlavní politický úkol považujeme získání všech poctivých lidí, československých vlastenců pro zlepšování hospodářské situace, zabezpečování životní úrovně, plné uplatnění občanských práv a povinností, pro věc společenského pokroku v naší zemi.

Obtížnost a rozporuplnost doby se projevuje v oslabení aktivity některých členů strany, ve zpomalení přijímání nových členů i ve zvýšeném odchodu ze strany. KSČ má dnes 1 720 000 členů a kandidátů. Sociální složení vyjadřuje její stabilně dělnický charakter. Většina členů však do strany vstoupila po roce 1970, v průmyslových závodech tvoří tyto členové i přes 80 %. Zlepšuje se věkové složení strany.

V souvislosti s přípravou XVIII. sjezdu KSČ, který se uskuteční v květnu příštího roku pracujeme na zásadách programu strany, jejích nových stanovách, na koncepci sociálně ekonomického rozvoje společnosti pro příští pětiletku a do roku 2005. Počítáme s tím, že tyto základní dokumenty budou předloženy k veřejné diskusi.

Pokud jde o hlubší posouzení situace i východisek, jsme toho názoru, že doba vyžaduje systematické, kolektivní posuzování jevů a procesů, soustavnou výměnu zkušeností a zároveň zvyšování odpovědnosti za plnění přijatých závěrů. Tomu by měla přispět pravidelná setkání nejvyšších představitelů bratrských stran spojeneckých zemí. Důležité bude dobře připravit plánované setkání v Praze, na kterém vedle ekonomických projednáme i další otázky.

Významným průvodním jevem procesů přestavby a změn je i růst národního uvědomění. To je v pořádku. Musíme se však

rozhodně vyvarovat projevům nacionalismu, které jsou nebezpečím ve vnitřním politickém životě i pro vztahy mezi státy. V tomto ohledu musí na vysoké kulturní a mravní úrovni pracovat hromadné sdělovací prostředky. Jejich činnosti musí strany věnovat soustavnou pozornost.